

РЕАБІЛІТАЦІЯ ХВОРИХ НА ОСТЕОХОНДРОЗ ХРЕБТА

©Д. В. Попович, В. Б. Коваль, І. М. Салайда, О. В. Вайда, А. В. Руцька

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»

РЕЗЮМЕ. Вступ. Надання кваліфікованої допомоги хворим при наявності у них неврологічних проявів вертебрального остеохондрозу (ВО) є однією з остаточно не вирішених, найбільш складних та багатопланових проблем сучасної науки, а отже, важливим завданням сучасної медичної реабілітації.

Мета дослідження – визначити ефективність впливу засобів фізичної реабілітації, комплексного застосування удосконалених методик лікувального масажу, комплексу лікувальної гімнастики статико-динамічних вправ та вправ на дошці Євмінова на хворих з остеохондрозом шийно-грудного відділу хребта.

Матеріал і методи. Обстежено 50 пацієнтів віком від 25 до 55 років, які проходили обстеження і лікування в університетській лікарні. Хворі були поділені на 2 групи: контрольну та експериментальну. Під час дослідження використано різноманітні методи дослідження стану опорно-рухової системи – ортопедичне і неврологічне обстеження, що включало як суб'єктивні (скарги, анамнез), так і об'єктивні методи дослідження (огляд, пальпаторне обстеження, діагностика зон шкірної гіперестезії, тригерних зон та функціональних блокад хребтрово-рухових сегментів).

Результати. В обох групах, залежно від віку, характеру, локалізації і стадії захворювання, інтенсивності больового синдрому, активності процесу, симптоматики, супутніх захворювань, хворі пройшли курс фізичної реабілітації. А в експериментальній групі, разом з комплексом лікувальної гімнастики статико-динамічних вправ, як і в основній групі, додатково застосовували лікувальний масаж, вправи на дошці Євмінова.

Висновки. Аналіз безпосередніх результатів лікування довів, що комплексна система ефективніше приводить до зникнення або зменшення больового та міотонічного синдромів, поліпшення функціонального стану хребта, стану психоемоційної сфери, підвищення якості життя пацієнтів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: остеохондроз хребта; реабілітація.

Вступ. Дегенеративно-дистрофічне захворювання хребта (ДДЗХ) уражає найбільш працездатну частину населення і займає провідне місце щодо трудовитрат у загальній структурі захворюваності. Питома вага клінічних неврологічних проявів остеохондрозу серед захворювань периферійної нервової системи становить 67–95 % [1, 2, 4]. Надання кваліфікованої допомоги хворим при наявності у них неврологічних проявів вертебрального остеохондрозу є однією з остаточно не вирішених, найбільш складних та багатопланових проблем сучасної науки, а отже, важливим завданням сучасної медичної реабілітації.

Останнім часом глибше вивчено суть патологічного процесу при остеохондрозі хребта [3, 6]. Нерідко спостерігаються розбіжності в поясненні різноманітних неврологічних проявів остеохондрозу хребта. Чітко не визначено також, хто повинен лікувати хворого – ортопед чи нейрохірург. Немає єдиної методики лікування. Все це призводить до симптоматичного лікування, що не дає бажаного ефекту [5, 7]. Система реабілітаційного лікування пацієнтів із неврологічними проявами захворювання потребує удосконалення.

Мета дослідження – визначити ефективність впливу засобів фізичної реабілітації, комплексного застосування удосконалених методик лікувального масажу, комплексу лікувальної гімнастики статико-динамічних вправ та вправ на дошці

Євмінова на хворих з остеохондрозом шийно-грудного відділу хребта.

Матеріал і методи дослідження. Обстежено 50 пацієнтів віком від 25 до 55 років, які проходили обстеження і лікування в університетській лікарні.

Хворі були поділені на 2 групи по 25 чоловік: контрольну та експериментальну. Під час дослідження використано різноманітні методи дослідження стану опорно-рухової системи – ортопедичне і неврологічне обстеження, що включало як суб'єктивні (скарги, анамнез), так і об'єктивні методи дослідження (огляд, пальпаторне обстеження, діагностика зон шкірної гіперестезії, тригерних зон та функціональних блокад хребтрово-рухових сегментів).

Результати й обговорення. В обох групах, залежно від віку, характеру, локалізації і стадії захворювання, інтенсивності больового синдрому, активності процесу, симптоматики, супутніх захворювань, хворі пройшли курс фізичної реабілітації. В експериментальній групі, разом з комплексом лікувальної гімнастики статико-динамічних вправ, як і в основній групі, додатково застосовували лікувальний масаж, вправи на дошці Євмінова.

Із загальної кількості обстежуваних 12 пацієнтів скаржилися на періодичний невиражений біль у шийному відділі хребта; 29 пацієнтів скаржилися на періодичні пекучі болі та відчуття диском-

Огляди літератури, **оригінальні дослідження**, погляд на проблему

форту в міжлопатковій ділянці; у 9 пацієнтів переважували скарги на біль у попереково-крижовому відділі хребта з іррадіацією болю в нижні кінцівки. Усі пацієнти мали невиражений вертебральний больовий синдром, підвищення тону паравертебральних м'язів. При об'єктивному обстеженні практично в усіх випадках клінічні прояви неврологічної симптоматики корелювали з локалізацією функціональних блоkad у відповідних хребтово-рухових сегментах. Найчастіше зустрічалися функціональні блокади шийно-грудного переходу хребта (82,4 %)

У реабілітаційній системі використовували:

1. Поверхневий лікувальний масаж (з корекцією шкірних ділянок Захар'їна–Геда) проводили за ходом лімфовідтоку; практично всі прийоми проводили поверхнево, у спіралеподібному напрямі.

2. Глибокий лікувальний масаж (з корекцією тригерних і періостальних ділянок). Усі рухи проводили у спіралеподібному напрямі. Особливу увагу приділяли тригерним зонам перехідних ділянок хребта.

3. Комплекс лікувальної гімнастики статико-динамічних вправ.

4. Вправи на дошці Євмінова.

При порівняльному аналізі результатів дослідження виявили, що ефективність реабілітації в експериментальній групі значно перевищувала ефективність загальноприйнятих методик. У 78 (88,6 %) пацієнтів після використання удосконале-

ної методики повністю зникли функціональні блокади, які призводили до неврологічних проявів остеохондрозу, що на 21,9 % більше, ніж після застосування загальноприйнятої методики (різниця є статистично значущою, $p < 0,05$). Інтегральні показники функціонального стану хребта у процесі реабілітації змінилися на достовірну величину за обома методиками, але за комплексною системою ці зміни мали більш значний характер.

Висновки. Комплексне використання удосконалених елементів лікувального масажу, вправ на дошці Євмінова та комплексу лікувальної гімнастики статико-динамічних вправ значно підвищило ефективність реабілітації як при початкових, так і при клінічно виражених неврологічних проявах вертебрального остеохондрозу.

Аналіз безпосередніх результатів лікування довів, що комплексна система більш ефективно приводить до зникнення або зменшення больового та міотонічного синдромів, поліпшення функціонального стану хребта, стану психоемоційної сфери, підвищення якості життя пацієнтів.

Перспективи подальших досліджень. Обґрунтування комплексного застосування лікувального масажу, вправ на дошці Євмінова та комплексу лікувальної гімнастики статико-динамічних вправ у реабілітації хворих на вертебральний остеохондроз і розробці удосконаленої реабілітаційної програми з метою підвищення ефективності медичної реабілітації при даному захворюванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О. М. Механотерапія у відновному лікуванні хворих на остеохондроз попереково-крижового відділу хребта / О. М. Авраменко // Слобожанський науково-спортивний вісник : [наук.-теор. вісн.] – Харків : ХДАФК, 2013. – № 5. – С. 16–18.

2. Козак Д. В. Фізична реабілітація та основи здорового способу життя / Д. В. Козак, Н. О. Давибіда. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2005. – 199 с.

3. Зайцев В. П. Влияние комплексной психокореляции на динамику болевого синдрома и психологический статус больных остеохондрозом позвоночника / [В. П. Зайцев, О. Г. Тюрина, Т. А. Айвазян] // Терапевт. арх. – 2003. – Т. 75, № 8. – С. 55–58.

4. Мухін В. М. Фізична реабілітація / В. М. Мухін. – К: Олімпійська Література, 2000 – 424 с.

5. Єпіфанов В. А. Остеохондроз хребта / В. А. Єпіфанов, І. С. Ролик, А. В. Єпіфанов. – М. : ЗАТ «Академічний друкарський дім», 2000. – 344 с.

6. Пешкова О. В. Комплексная физическая реабилитация больных пояснично-крестцовым остеохондрозом позвоночника / О. В. Пешкова, Камель Жензы // Слобожанський науковий вісник. – Харків : ХДАФК, 2004. – [Вип. 7]. – С. 168–170.

7. Лазарев И. А. Кинезотерапия на наклонной плоскости при неврологических проявлениях поясничного отдела позвоночника / И. А. Лазарев // Укр. мед. часопис. – 2002. – № 2. – С. 41–46.

REFERENCES

1. Avramenko, O.M. (2013). Mekhanoterapiia u vidnovnomu likuvanni kvvorykh na osteokhondroz popereko-vo-kryzhovoho viddilu khrebta [Mechanotherapy in restorative treatment of patients with osteochondrosis of the lumbar-sacral spine]. *Slobozhanskyi naukovo-sportyvnyi visnyk – Slobozhanskyi Scientific and Sports Journal*, 5, 16–18 [in Ukrainian].

2. Kozak, D.V., & Davybyda, N.O. (2015). *Fizychna rehabilitatsiia ta osnovy zdorovoho sposobu zhyttia [Physical rehabilitation and the foundations of a healthy lifestyle]*. Ternopil: Ukrmedknyha [in Ukrainian].

3. Zaytsev, V.P., Tyryna, O.G., & Ayvasyan, T.A. (2003). Vliyanie kompleksnoy psikhokorelyatsii na dinamiku bolevogo sindroma i psikhologicheskii status bolnykh os-

Огляди літератури, **оригінальні дослідження**, погляд на проблему

teokhondroza pozvonochnika [The influence of complex psychocorrelation on the dynamics of pain syndrome and the psychological status of patients with osteochondrosis of the spine]. *Terapevtychnyi arkhiv – Therapeutic Archive*, 75 (8), 55-58 [in Russian].

4. Muchin, W.M. (2000). *Fizychna rehabilitatsiia [Physical rehabilitation]*. Kyiv: Olimpiiska literatura [in Ukrainian].

5. Epifanow, V.A., Roluk, I.S., & Epifanow, A.V. (2000). *Osteokhondroz khrebta [Osteochondrosis of the spine]*. Moscow: Akademichnyi drukarskyi dim [in Ukrainian].

6. Peshkova, O.V., Kamel Zhenzi. (2004). Kompleks-

naya fizicheskaya rehabilitatsiya bolnykh poynaschno-krestsovyim osteokhondrozom pozvonochnika [Complex physical rehabilitation of patients with lumbosacral osteochondrosis of the spine]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk – Slobozhanskyi Scientific Journal*, 168-170 [in Russian].

7. Lazarew, I.A. (2002). Kinezoterapiya na naklonoy ploskosti pri nevrologicheskikh proyavleniyakh poynaschnogo otdela pozvonochnika [Kinesitherapy on an inclined plane with neurological manifestations of the lumbar spine]. *Ukrainskyi medychnyi chasopys – Ukrainian Medical Journal*, 2 [in Russian].

РЕАБИЛИТАЦИЯ БОЛЬНЫХ ОСТЕОХОНДРОЗОМ ПОЗВОНОЧНИКА

©Д. В. Попович, В. Б. Коваль, И. Н. Салайда, Е. В. Вайда, А. В. Рущкая

ГВУЗ «Тернопольский государственный медицинский университет имени И. Я. Горбачевского МЗ Украины»

РЕЗЮМЕ. Введение. Оказание квалифицированной помощи больным при наличии у них неврологических проявлений вертебрального остеохондроза (ВО) является одной из окончательно не решенных, наиболее сложных и многоплановых проблем современной науки, а следовательно, важной задачей современной медицинской реабилитации.

Цель исследования – определить эффективность воздействия средств физической реабилитации комплексного применения усовершенствованных методик лечебного массажа, комплекса лечебной гимнастики статико-динамических упражнений и упражнений на доске Евминова на больных с остеохондрозом шейно-грудного отдела позвоночника.

Материал и методы. Обследовано 50 пациентов в возрасте от 25 до 55 лет, которые проходили обследование и лечение в университетской клинике. Больные были поделены на 2 группы: контрольную и экспериментальную. В ходе исследования использованы различные методы исследования состояния опорно-двигательной системы – ортопедическое и неврологическое обследование, включавшее как субъективные (жалобы, анамнез), так и объективные методы исследования (осмотр, пальпаторное обследование, диагностика зон кожной гиперестезии, триггерных зон и функциональных блокад позвоночно-двигательных сегментов).

Результаты. В обеих группах, в зависимости от возраста, характера, локализации и стадии заболевания, интенсивности болевого синдрома, активности процесса, симптоматики, сопутствующих заболеваний, больные прошли курс физической реабилитации. А в экспериментальной группе, вместе с комплексом лечебной гимнастики статико-динамических упражнений, как и в основной группе, дополнительно применялись лечебный массаж, упражнения на доске Евминова.

Выводы. Анализ непосредственных результатов лечения показал, что комплексная система эффективнее приводит к исчезновению или уменьшению болевого и миотонического синдромов, улучшению функционального состояния позвоночника, состояния психоэмоциональной сферы, повышению качества жизни пациентов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: остеохондроз позвоночника; реабилитация.

REHABILITATION OF PATIENTS WITH OSTEOCHONDROSIS OF THE SPINE

©D. V. Popovych, V. B. Koval, I. M. Salayda, O. V. Vajda, A. V. Rutska

I. Horbachevsky Ternopil State Medical University

SUMMARY. Introduction. One of the completely unresolved, most complex and multi-faceted problems of modern science is providing of qualified assistance for patients with the neurological manifestations of vertebral osteochondrosis (VO). As a result it is an important task of modern medical rehabilitation.

The aim of the study – to determine the effectiveness of the influence of means of physical rehabilitation of the complex application of advanced methods of therapeutic massage in the complex of medical gymnastics static-dynamic exercises and exercises on the Evminiv's board in patients with osteochondrosis of the cervical and thoracic spine.

Material and Methods. 50 patients (aged from 25 to 55 years) were observed. All of them were examined and treated at a university hospital before. Patients were divided into 2 groups: control and experimental. During the study, various methods of studying the state of the musculoskeletal system were used – orthopedic and neurological examination. Methods included both subjective methods of research (complaints, anamnesis) and objective methods of

Огляди літератури, оригінальні дослідження, погляд на проблему

investigation (examination, palpation examination, diagnosis of areas of skin hyperesthesia, trigger zones and functional blockages of vertebral and motor segments).

Results and Discussion. In both groups, patients underwent physical rehabilitation course depending on age, nature, localization and stage of the disease, the intensity of the pain syndrome, the activity of the process, symptoms, concomitant diseases. Therapeutic massage, exercises on the board of Evminov were additionally used in the experimental group, along with the complex of therapeutic gymnastics static-dynamic exercises, as in the main group.

Conclusions. An analysis of the immediate results of treatment proved that the complex system was more effective in the disappearance or reduction of pain and myotonic syndromes, improvement of the functional state of the spine, the state of the psycho-emotional sphere, and improving the quality of life of patients.

KEY WORDS: osteochondrosis of the spine; rehabilitation.

Отримано 03.10.2017